

Рішення
спеціалізованої вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
про присудження ступеня доктора філософії
Петренко Інні Федорівні

Спеціалізована вчена рада Рівненського державного гуманітарного університету, МОН України, м. Рівне прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 01 Освіта/Педагогіка на підставі прилюдного захисту дисертації «Формування простору класної кімнати початкової школи України (кінець XIX ст. – 1991 р.)» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» 28 серпня 2023 року.

Петренко Інна Федорівна, 1988 року народження, громадянка України, освіта вища: у 2011 р. закінчила Рівненський державний гуманітарний університет за спеціальністю «Прикладна математика».

З 2019 р. і дотепер навчається в денній (очній) аспірантурі Рівненського державного гуманітарного університету, МОН України, м. Рівне.

Дисертацію виконано у Рівненському державному гуманітарному університеті, МОН України, м. Рівне.

Науковий керівник – Павелків Роман Володимирович, доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Основні результати дисертації відображено у 19 публікаціях (17 одноосібних), із них 7 відображають основні наукові результати, з яких 6 у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому виданні; 8 – апробаційного характеру; 4 – додатково висвітлюють наукові результати.

1. Петренко І. Ф. Внесок лікаря-гігієніста Ф. Ф. Ерісмана (1842–1915) в організацію освітнього простору класної кімнати. Інноватика у вихованні. 2019. Вип. 9. С. 345-352. URL: <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iuu/article/view/147>

2. Петренко І. Ф. Василь Сухомлинський про класну кімнату як про важливу складову освітнього середовища. Нова педагогічна думка. 2019. № 3. С. 45–48. URL: <http://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/21>

3. Петренко І. Ф. Ергономічний підхід до формування простору класної кімнати початкової школи: теоретичний аналіз проблеми. Інноватика у вихованні. 2020. Вип. 11 Том 1. С. 214–220. URL: <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iuu/article/view/259>

4. Петренко І. Ф. Організація шкільних приміщень і простору класних кімнат початкових шкіл на українських землях (кінець XIX – початок XX ст.) Історико-педагогічний альманах. 2020. Вип. 1. С. 11–18. URL: <http://ipa.udpu.edu.ua/article/view/217295>

5. Петренко І. Ф. До питання про організацію простору класних кімнат в церковнопарафіяльних школах українських губерній (друга половина XIX – початок XX ст.). Нова педагогічна думка. 2020. № 4. С.74–78. URL: <http://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/258>

6. Павелків Р. В., Петренко І. Ф. Педагогічні підходи до формування освітнього простору: теоретичний аналіз проблеми. Інноватика у вихованні. 2021. Вип. 13. Т.1. С. 39–49. URL: <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iuu/article/view/371>

7. Petrenko I. Modern approaches to creating a safe space for children: educational security projects in Ukraine. *Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy Naukowe*. nr 41(4)/2021 p. 73–81. URL: <https://www.dbc.wroc.pl/dlibra/publication/154521/edition/114025/content>

У дискусії взяли участь голова та члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці.

Дичківська Ілона Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської, Рівненський державний гуманітарний університет.

Зауважень немає.

Баліка Людмила Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання, Рівненський державний гуманітарний університет.

Зауваження є:

1. У підрозділі 1.1. здобувачка, визначаючи категорійно-поняттєвий апарат дослідження, здійснила розлогий аналіз категорії «простір» (с.38-40), характеризуючи погляди Демокрита, Аристотеля й ін. З нашої точки зору, представлений матеріал, хоча й містить цікаву інформацію, все ж носить опосередкований характер щодо проблеми дослідження.

2. У підрозділі 1.2 Інна Федорівна здійснила докладний аналіз праць, присвячених проблемі формування простору класної кімнати початкової школи України наприкінці ХІХ ст. - 1991 р. Однак, на нашу думку, здобувачка не уникла деякої описовості: цей матеріал не завжди супроводжується авторською оцінкою й інтерпретуванням в контексті обраної проблеми дослідження.

3. Авторкою здійснено аналіз значного масиву джерел, зокрема, праць з архітектури, гігієни, санітарії, педагогіки, віднайдено маловідомі та невідомі публікації, які містять цінну інформацію з досліджуваної проблеми, що заслуговує популяризації, тому висловлюємо побажання щодо їх узагальнення і представлення у вигляді хрестоматії.

4. Висновки до розділів та загальні висновки до роботи, хоча й містять вищий рівень узагальнення, проте занадто розлогі, подекуди завеликі за об'ємом.

Боровець Олена Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти, Рівненський державний гуманітарний університет.

Зауваження є:

1. У першому розділі дисертантка визначає категорійно-поняттєвий апарат дослідження, з'ясовує сутність ключових понять, посилаючись на праці українських та зарубіжних учених різних історичних етапів розвитку педагогічної думки, серед яких, до прикладу, Аристотель, Демокрит, І. Ньютон. Вважаємо, що достатнім було б використання джерельної бази визначених темою хронологічних меж дослідження.

2. Вважаємо, що низку узагальнень щодо історіографії проблеми формування простору класної кімнати початкової школи України (кінець ХІХ ст. - 1991 р.) доречно було б подати у формі таблиць з метою візуалізації значного обсягу інформації.

3. Враховуючи практичну значущість дисертаційної роботи, вважаємо доцільним представити результати дослідження проблеми формування простору класної кімнати початкової школи України у формі науково-методичного посібника.

Білавич Галина Василівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Зауваження є:

1. Обґрунтовуючи наукову новизну здобутих результатів, авторка зазначає, що до наукового обігу було «введено невідомі й маловідомі документи й матеріали, які зберігаються в державних архівах України; у музеях різних регіонів України й Польщі» (с. 29). Вважаємо, що доцільно було б їх конкретизувати, а також персоніфікувати надбання вітчизняних педагогів, психологів, гігієністів, архітекторів, у яких розглядалися питання шкільних будівель, організації класних кімнат за означеного хронологічного періоду, оскільки ці та інші моменти глибоко й всебічно розкрито в змісті роботи й вони увиразнюють найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації, та нові факти, одержані здобувачкою.

2. Окремі місця дисертаційної роботи насичені цитатами. На нашу думку, їх вартувало б умістити в додатках як фрагменти оригінальних праць педагогів, архітекторів, гігієністів тощо, а в тексті роботи залишити лише коментарі до цитат.

3. Глибшого аналізу вимагає характеристика генези теорії і практики облаштування простору класної кімнати в історії західноукраїнської педагогічної думки, становлення і розвитку українського початкового шкільництва кінця ХІХ - початку 40-х рр. ХХ ст. Попри те, що І. Ф. Петренко показала своєрідність просторової організації класної кімнати початкових шкіл на західноукраїнських землях, поза увагою авторки залишилося створення освітнього середовища в українському приватному шкільництві Галичини, репрезентованому здебільшого діяльністю Українського педагогічного товариства «Рідна школа» (1881-1939), відображення проблем організації класних кімнат у науковому доробку українських педагогів Західного регіону, численних періодичних виданнях, аналіз впливу європейських освітніх ідей кінця ХІХ - 30-х рр. ХХ ст. на педагогічну думку Західної України, особливості створення освітнього простору в навчальних закладах Генерального Губернаторства (Дистрикт Галичина) (1941-1944) та ін. Проте ми цілком свідомі того, що з огляду на обмежені обсяги дисертаційного дослідження здобувачка не змогла масштабно висвітлити зазначені аспекти, тож вони проєктують на подальший глибокий аналіз та відображення в окремому науковому дослідженні.

4. Вважаємо, що робота ще більше виграла, якби І. Ф. Петренко ширше представила освітнє середовище дітей молодшого шкільного віку в трудових школах УРСР, школах-інтернатах, лісових школах, допоміжних школах, спеціальних дитячих закладах для обдарованих дітей, сільських та міських школах, увиразнивши його специфіку та особливості створення.

5. Окрему сторінку у створення освітнього середовища класних кімнат вписали львівські архітектори. На увагу, наприклад, заслуговує здобуток Юліуша Гохбергера, який з 1872 р. упродовж 33 років очолював міський будівельний уряд

Львова та вагомо спричинився до проектування та розбудови семи освітніх закладів європейського зразка, що відповідали чинним вимогам (ці споруди й досі слугують комфортним освітнім середовищем для учнів та студентів), та інших архітекторів, що спричинилися до розбудови освітньої сфери. З огляду на це доречно було б висвітлити надбання репрезентантів львівської архітектурної школи будівничих навчальних закладів на західноукраїнських землях, простежити, як сьогодні облаштований освітній простір у створених ними наприкінці XIX - у першій третині XX ст. навчальних спорудах. Також цікаво було б порівняти ідеї про створення освітнього середовища класних кімнат в поліосвітньому шкільництві Волині та Закарпаття, особливо за міжвоєнного двадцятиріччя XX ст. (українські, польські, єврейські, чеські та німецькі навчальні . заклади па Волині; українські, чеські, угорські, німецькі, румунські, єврейські початкові школи на Підкарпатській Русі). Ці аспекти могли б стати предметом подальших наукових пошуків І. Ф. Петренко.

Гавриленко Тетяна Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної та початкової освіти, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Зауваження є:

1. Схвально оцінюємо використання у дисертації широкої джерельної бази, систематизацію та класифікацію джерел дослідження. Водночас у підрозділі 1.2 «Джерельна база та історіографія проблеми дослідження» варто було б не лише перелічити джерела, віднесені до певних груп, а й схарактеризувати їх.

2. Уважаємо позитивним, що І. Ф. Петренко у дисертаційній роботі розглянула не лише теоретичні аспекти досліджуваного феномену, а й практичні засади його реалізації. Зокрема, наскрізним у роботі є висвітлення поглядів як відомих (Ф. Ерісмана, О. Захаренка, М. Гузика, В. Сухомлинського, І. Ткаченка, М. Щетиніна), так і маловідомих та невідомих (П. Альошина, В. Білавича, К. Жукова, П. Лосюка, Т. Мюнніха, О. Сластіона) педагогів, архітекторів, гігієністів на питання формування простору класної кімнати, а також досвід організації освітнього простору в школах України в обраних хронологічних межах. Однак цей аспект не знайшов відображення у науковій новизні дослідження.

3. Заслуговує на увагу підрозділ 3.3, у якому розкрито особливості організації простору класних кімнат у 70-ті - 80-ті рр. XX ст. Проте вважаємо, що у ньому дещо фрагментарно висвітлено специфіку організації простору класів-кабінетів у початковій школі, що набули поширення на початку 70-х рр. минулого століття. Важливим елементом цього підрозділу могла би стати інформація про формування простору класних кімнат для шестирічних учнів, що мали відмінності в зонуванні, використанні шкільних меблів тощо, та, власне, стали підґрунтям в організації простору класної кімнати у Новій українській початковій школі.

4. Ураховуючи актуальність здійсненого дослідження, його теоретичне і практичне значення, пропонуємо І. Ф. Петренко видати монографію, у якій розкрити особливості формування простору класної кімнати початкової школи України кінця XIX ст. - 1991 р. задля їх творчого осмислення й використання у Новій українській школі.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» немає.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада Рівненського державного гуманітарного університету присуджує **Петренко Інні Федорівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Голова
спеціалізованої вченої ради

І.М.Дичківська

